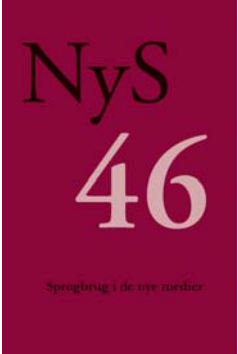

NyS

Titel:	Språk och berättelsestruktur i blogg – En jämförelse av hur en tonåring och en pensionär bloggar om en utflykt	 The image shows the cover of the journal 'NyS 46'. The title 'NyS' is in a serif font, and '46' is in a large, bold, sans-serif font. Below the number, the tagline 'Sprøgbrug i de nye medier' is written in a smaller font. The background is a solid dark red color.
Forfatter:	Theres Bellander	
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 46, 2014, s. 132-171	
Udgivet af:	NyS i samarbejde med Dansk Sprognævn	
URL:	www.nys.dk	

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Språk och berättelsestruktur i blogg

- En jämförelse av hur en tonåring och en pensionär bloggar om en utflykt

THERES BELLANDER

Idag är användningen av datorer, mobiltelefoner och surfplattor utbredd och en uppsjö av olika webbaserade verktyg erbjuder olika sätt att interagera digitalt. Människor i alla åldrar använder verktygen dagligen i olika sammanhang och i olika syften. Det innebär att digitalt språk, i likhet med talat språk, torde omfatta stor variation.

I artikeln ifrågasätts förekomsten av ett prototypiskt digitalt språkbruk utifrån en kvalitativ analys av två blogginlägg skrivna av en tonåring, Dan 16 år, och en ålderspensionär, Erik 85 år. Skribenterna är okända för varandra och bloggposterna har publicerats på olika webbplatser vid skilda tidpunkter. Texterna uppvisar dock flera likheter. De är tillkomna i jämförbara medier och förhåller sig således till liknande tekniska ramar. Dessutom överensstämmer det övergripande temat i textinnehållet. Båda inläggen handlar om en utflykt, en vandring i närområdet, tillsammans med jämnåriga.

Undersökningen är verksamhetsorienterad. Det innebär i korta drag att individers språkbruk betraktas som en repertoar av resurser som medvetet och omedvetet används på olika sätt, i olika sociala sammanhang, för att skapa mening tillsammans med andra (Bellander 2010:12). Bloggande studeras som ett sätt att interagera i en viss *kommunikativ verksamhet* (Linell 2011) vilket medför att fokus för analysen inte enbart är bloggtexterna i sig utan även de sammanhang som omger dem. I analysen används, vid sidan av blogginläggen, intervjuer och etnografiska data från observationer för att studera hur Dan och Erik konstruerar kommunikativa verksamheter och hur de språkligt för dessa framåt.

Artikeln syftar till att undersöka hur två personer i olika åldrar använder ett digitalt redskap, en blogg, för interaktion. Genom att studera blogginläggen i relation till omgivande kontext, d.v.s. inläggen som

en del av kommunikativa verksamheter, söks tänkbara förklaringar till *varför* vissa språkliga resurser används. Språkbruket, berättelsestrukturer, bloggarna och de kommunikativa verksamheterna studeras parallellt. I artikeln diskuteras tre frågor. För det första diskuteras, hur de kommunikativa verksamheter som omger de två blogginläggen kan beskrivas med avseende på vilken orientering mot ramar som kan skönjas i texterna, vilka mål Dan och Erik tycks ha med interaktionen och vilka verksamhetsroller de positionerar sig mot. För det andra diskuteras, hur Dans och Eriks språkbruk och deras val av berättelsestrukturer i inläggen kan förklaras utifrån deras orientering mot kommunikativa verksamheter. För det tredje undersöks vilken betydelse bloggarna har som interaktionellt redskap i verksamheterna.

DIGITALT SPRÅKBRUK

Tidigare forskning har ofta syftat till att beskriva *hur* språket i digitala medier ser ut, med exempelvis okonventionella förkortningar, onomatopoetiska uttryck, slang, användning av smilisar, starka känslouttryck och avsaknad av referenser (Collin 2005, Hård af Segerstad 2002, Sveningsson 2001). Som förklaringar till *varför* det avviker från standardnormer är det dels vanligt att man har angivit mediebrukarnas unga ålder (Sveningsson 2001). Man har sagt att de leker och experimenterar med språket för att ange en talspråksliknande ton (Hård af Segerstad & Sofkova Hashemi 2005 samt Elmfeldt & Erixon 2007). Dels har avvikelser från standardspråket förklarats med att mediernas tekniska förutsättningar på olika sätt orsakar språkliga slarvfel, såsom feltryckningar på tangenterna. I exempelvis sms, chatt och kommentartrådar är antalet tecken per inlägg ofta begränsade. Dessutom uppmuntrar mediernas synkrona potential till att texterna skrivs och läses snabbt samt till att användarna strävar efter minsta möjliga ansträngning när de skriver (Hård af Segerstad 2002).

En lång tradition inom språkbruksforskning med syfte att kartlägga en specifik språklig varietet har varit att samlas material från talare som uppvisar de mest utpräglade dragen. Exempelvis utgick de första dialektstudierna från inspelningar av äldre talare bosatta på landsbygden (Bockgård 2010, Svahn 2003). Sociolingvistikens har bidragit med

en bild av hur språkliga varieteter varierar inom talgemenskaper. Ett ofta återkommande variationsmönster visar exempelvis att högre socialgrupper talar mer standardspråkligt än lägre och att kvinnor talar mer standardspråkligt än män (Sundgren 2002:24ff). Önskan om att beskriva en så ren varietet som möjligt kan dock, i vissa avseenden, sägas ha levt kvar. Exempelvis utgår tidiga studier av multietnisk språklig variation från inspelningar av ungdomar bosatta i storstadsförorter, d.v.s. en grupp informanter som förväntas uppvisa hög grad av den undersökta varietet (Kotsinas 1994, Quist 2005). De tidigaste studierna av digitalt språkbruk kan sägas utgå från samma princip. I huvudsak har man studerat digitala texter som skrivits av vana it-användare. Dessa har oftast varit ungdomar eftersom ungdomar tillhör en generation som har vuxit upp med datorer och mobiltelefoner, så kallade *digital natives* (Prensky 2001:1) till skillnad från vuxna, *digital immigrants* (Prensky 2001:1).

På samma sätt som texter skrivna av ungdomar i hög grad har format bilden av vad typiskt digitalt språkbruk är har det empiriska underlaget ofta utgjorts av texter från medier där interaktionen sker utan fördröjning, exempelvis sms (Hård af Segerstad 2002, Laursen 2006, Greggas Bäckström 2011) och chatt (Karlsson 1997, Sveningsson 2001). Studier av hur samma person växlar mellan olika medier vid datorn visar att procentsatsen av bland annat förekommande emoticons, förkortningar, ordlekar och icke-traditionell interpunktion är högre i medier där turerna är snabba, exempelvis chatt och sms, än i medier som tillåter tidsmässig fördröjning av respons, exempelvis e-post och blogg (Örnberg Berglund 2009). Utifrån den sociolingvistiska utgångspunkten i talgemenskaper tänker man sig en digital gemenskap där yngre it-användare använder ett mer utpräglat digitalt språkbruk än äldre och där texter tillkomna i interaktionsmedier utan fördröjning omfattar en högre grad digitala språkdrag än texter tillkomna i medier med fördröjning.

Ett antal studier visar hur språkbruket i digitala medier har samband med vilka syften interaktionen har. Collin (2005, 2012) studerar kommunikativ funktion i inlägg på ett discussionsforum och kategoriserar två funktioner, *informationsorienterade inlägg* och *socialt orienterade inlägg*. Hon finner fler prototypiska språkdrag i de socialt orienterade

inläggen. Johansen (2014) visar hur en stor andel konversationstrådar i ett material av ”direktmedlingar”, d.v.s. chatt, mellan norska ungdomar saknar en så kallad huvudsekvens. Konversationerna påbörjas och avslutas utan att deltagarna finner något att konversera om. Fler studier antyder att ju tydligare mål konversationsdeltagare har med interaktionen desto fler prototypiska digitala språkdrag kan förväntas (Bellander 2010, Sjöberg 2010).

I stället för att fokusera på extrema it-användare och medier har utvalet till den här artikeln genomförts utifrån en önskan om att studera vad ”vanliga” användare i olika åldrar gör när de bloggar. Det digitala mediet, bloggen, ses som ett redskap för interaktion i en kommunikativ verksamhet och det språkbruk och de berättelsestrukturer som förekommer i blogginläggen studeras som en del av inläggens omgivande verksamheter snarare än som en del av mediet. Det innebär ett större fokus på funktionerna i Dans och Eriks texter än på språkbruket som sådant. Deras åldrar ses inte som en variabel att sortera materialet utifrån utan som något som kan, men inte nödvändigtvis måste, påverka vilka verksamheter de deltar i och vilka resurser, exempelvis i fråga om språkbruk och berättarstruktur som de har tillgång till där.

IT-BRUK I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Utifrån självrapporterade användarmönster i kvantitativa studier har vi en god bild av vilka åldersgrupper användare av olika digitala interaktionsmedier tillhör, hur ofta dessa kategorier av it-brukare använder medierna samt i viss mån även vad de använder medierna till (se exempelvis Stiftelsen för internetinfrastruktur, Internetbarometern och Statens medieråds undersökningar)¹. Utifrån statistiska data urskiljer Findahl (2009) fyra typer av internetanvändare: *de avancerade entusiasterna*, *traditionalisterna*, *modernisterna* och *de försiktiga*. Typerna återfinns idag i alla åldersgrupper. Många äldre är avancerade entusiaster och det finns också gott om försiktiga användare bland ungdomar. I en senare liknande undersökning visar Findahl att de stora skillnaderna mellan äldre och yngre personer inte hittas bland de dagliga användarna av internet utan hos dem som mycket sällan eller aldrig använder det.

Icke-användarna är betydligt fler bland äldre än bland yngre personer (Findahl 2011:21).

De statistiska mätningarna av svenskers internetvanor registrerar även användarmönster. Med användarmönster avses oftast både den tid som ägnats åt internet och variationen av användningsområden (Findahl 2009). I genomsnitt ägnar den svenska befolkningen 11,4 timmar i veckan åt internet (Findahl 2010). Genomsnittet för personer under 20 år är 16 timmar och personer äldre än 80 år är 7,4 timmar. Den genomsnittliga bilden medför dock alltid en förenkling. Bland äldre personer förekommer större variation än bland yngre. Vissa äldre använder internet 20–30 timmar i veckan och andra högst en halvtimme (s. 17–18).

De uppgifter om vad it-brukare gör på nätet som synliggörs via nationella, kvantitativa mätningar, behandlar inte språkbruket. Dock visar de tydligt att det är missvisande att enbart undersöka ungdomars digitala interaktion. Jämförelser av yngre och äldre skribenter av digitala texter är relevant eftersom både försiktiga användare och avancerade entusiaster (Findahl 2011) finns i alla åldersgrupper. Den statistiska bakgrunden har varit styrande för valet av informanter till den här artikeln.

BLOGGAR, BLOGGARE OCH BLOGGTEXTER

Kännetecknande för det medium som studeras i artikeln, bloggen, är i likhet med många andra sociala medier (jfr. Tække 2010 om Facebook) att innehavarna använder det på sitt eget sätt. Många bloggar är orienterade kring ett visst ämne, exempelvis händelser med relevans för innehavarens yrkesroll, heminredning, en semesterresa eller dylikt. Andra bloggar kan se planlösa ut för en utomstående betraktare (Nygren, Stattin, Våge, 2005). Tremayne (2006) anser att bloggar är svåra att studera eftersom de är i ständig förändring. Dagens bloggar skiljer sig från hur bloggar såg ut för fem år sedan och om ytterligare fem år kan vi vänta oss ytterligare nya uttryck.

Att blogga är ett sätt att sprida information och bloggar kan tjänstgöra som en arena för debatt och diskussion mellan olika deltagare. Samtidigt kan bloggar fungera som offentliga dagböcker som allmänheten kan läsa. Innehållet kan röra det mesta från åsikter om politiska

nyheter till personliga berättelser. Viktigt är att återgivelseerna ges ur bloggarens perspektiv. Denne kan vara allt från privatperson till offentlig auktoritet (Nygren, Stattin, Våge, 2005). Ofta uppmärksammas balansen mellan det offentliga och det privata som särskilt intressant att studera. Bloggen framställs som en paradoxal genre eftersom dagböckers funktion är att vara strikt privata och en viktig poäng är att ingen ska läsa dem. Bloggen har gjort dagboken offentlig (Lagerholm 2008).

Vanliga orsaker till att privatpersoner använder det medium som undersöks i artikeln, bloggen, är enligt Gumbrecht, Nardi, Schiano & Swartz (2004) att dokumentera vardagen, skriva av sig, förmedla och motta kommentarer, att utveckla idéer genom att formulera sig skriftligt samt att etablera och upprätthålla gemenskap med andra. Många upplever bloggar som mer levande och mer dynamiska än exempelvis webbplatser och e-post. Studier (exempelvis Johnson, Kaye, Bichard och Wong 2007) visar att privatpersoner läser bloggar för att bevaka aktuella privata och politiska händelser, bland annat för att lära sig att se saker ur andras perspektiv. De vill också analysera informationen och jämföra den med information från andra medier.

Bloggfenomenet² tog sin början redan vid mitten av 90-talet och har fått ett stort genomslag (Nygren, Stattin, Våge, 2005). Begreppet blogg har idag generellt en positiv laddning till skillnad från exempelvis begreppet chatt. En orsak kan vara att bloggar, till skillnad från chatt, i liknande utsträckning används av både ungdomar och vuxna.

Få studier behandlar specifikt språkbruket i bloggtext. Dock tycks det finnas en allmän uppfattning om vad som kännetecknar bloggspråk. Exempelvis skriver svenskläraren och läromedelsförfattaren Liza Greczanik i presentationen på sin blogg *Språkmakargatan* att ”blogginlägg är en ny sorts textgenre”.³ Vidare skriver hon att blogginlägg gärna ska vara korta, kärnfulla och innehålla bilder. Hon berättar om hur hon genom bloggandet fått träna sig i att formulera åsikter och tankar på kort tid och att hon tvingats acceptera att texterna inte håller samma språkliga kvalitet som hon skulle önska. Eftersom bloggen måste uppdateras ofta och hon inte alltid hinner med att läsa igenom innan texterna läggs ut på nätet menar hon att det oundvikligen smyger sig in språkfel i inläggen (bloggen *Språkmakargatan*). Greczaniks reflektion antyder att det kan förekomma normer för hur språket ska användas i

blogg. Dessa normer kan jämföras med normer för andra textgenrer och ses som skild från uppfattningen om existensen av ett prototypiskt digitalt språkbruk som avser all digital interaktion oavsett medium, användare och syfte.

Valet att studera just blogginlägg lämpar sig väl i den här artikeln där syftet är att undersöka hur personer i olika åldrar använder ett digitalt redskap för interaktion. Även om bloggare själva, exempelvis Greczanik, är beredda att se bloggen som ”en ny sorts textgenre” antyder tidigare forskning att blogg inte är att betrakta som något enhetligt. I artikeln antas en syn på *genre* som närmare knutet till verksamheter än till språkliga och semantiska strukturer. I analysen av Dans och Eriks blogginlägg, i den här artikeln, riktas intresset mot vad Dan och Erik *gör* genom sitt bloggande. Därmed definieras genre utifrån hur texter löper fram i steg och faser och hur de på så vis blir till funktionella handlingar (se Martin 1999, Martin & Rose 2008). De språkliga resurser och den berättelsestruktur som Dan och Erik använder studeras, utifrån verksamhetsperspektivet, med avseende på vilka mål de har med sin interaktion och vilka verksamhetsroller de orienterar sig mot när de bloggar.

VERKSAMHETSTEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I analysen av de kommunikativa verksamheter som omger undersökningens två blogginlägg används en modell för verksamhetsanalys (Bellander 2010:43–48). Denna har främst inspirerats av Linells verktyg för analys av samtalskulturer (2011) som i sin tur har inspirerats av ett brett tvärvetenskapligt forskningsfält. Verksamhetsteori lämpar sig för studier av diskursiva, historiska och kulturella processer och används inom en rad forskningsområden, bland annat kognitionsforskning, psykologi och pedagogik. Säljö (2000) beskriver verksamhetsteori som ”ett försök att systematisera förståelsen av mänskliga handlingars situerade natur och beskriva dem som delar av kontinuerliga sociala praktiker i samhället” (s. 137).

Artikeln analyserar således sin utgångspunkt i verksamheterna kring Dans och Eriks bloggande. Förklaringar till skribenternas val av språkliga resurser och berättelsestruktur i bloggtexterna studeras

utifrån hur Dan och Erik definierar och förstår de kommunikativa verksamheter som de deltar i. I artikelns undersökning används begreppet *kommunikativ verksamhet* för att benämna de avgränsade sociala kontexter som studeras.⁴ Kommunikativa verksamheter definieras av mönster, normer och förväntningar som interaktionsdeltagare orienterar sig mot i olika typer av sociala situationer. Goffman (1974) menar att människor närmar sig situationer med förväntningar på och antaganden om vad som ska hända (s. 8). Verksamheters historiska och sociala kontexter kan sägas ge dem struktur och mening (Wenger 1998). Verksamheter inkluderar såväl det explicita som det underförstådda, både det som sägs och det som inte sägs, det som händer och det som antas. Vidare inkluderar verksamheter språk, föreställningar, symboler, väldefinierade roller, regler och kontrakt. Dessa görs explicita vid olika tillfällen av olika orsaker (s. 47).

Den kommunikativa verksamhetstypen ska ses som det som håller ihop och integrerar kontextuella, interaktionella och språkliga dimensioner i kommunikationen. Hymes (1972) utvecklar synen på den sociala kontexten, här verksamhetstypen, som enbart en av många sociolingvistiska variabler vid sidan av exempelvis kön, ålder, socialgrupp, etnicitet och liknande. Enligt Sarangi (2000) anses det språkbruk som används inom en viss verksamhetstyp⁵ ha större samöre med verksamheten i sig än med de individer som deltar i denna (s. 6–7). Detta skiljer verksamhetsteoretiska analyser från behavioristiska eller kognitiva språkliga modeller som i högre grad uppmärksammar individuell språkanvändning.

Begreppet kommunikativ verksamhet avser en specifik händelse och begreppet kommunikativ verksamhetstyp fungerar mer som en teoretisk konstruktion. Det innebär att verksamheter skapas och återskapas av deltagarna själva medan verksamhetstyper i första hand innebär en struktur för forskaren. Verksamhetstypen har dock även betydelse för deltagarna, om än oftast på ett omedvetet plan, exempelvis genom att den begränsar vad som är tillåtet interaktionellt.

Begreppen kommunikativ verksamhetstyp och kommunikativ verksamhet är centrala i artikelns analyser. Andra viktiga begrepp är *social praktik*, *domän* och *kommunikativt projekt*. Den kommunikativa verksamheten och verksamhetstypen förlägger analysen till en mellan-, så

kallad mesonivå, i förhållande till sociala praktiker och domäner som finns på en makronivå och kommunikativa projekt på en mikronivå (jfr. Linell 2011:72–98). De kommunikativa verksamheterna och verksamhetstyperna kan sägas utgöra en brygga mellan mikrointeraktion och makrostrukturer (Levinson 1979, Sarangi 2000, Säljö 2000, Linell 2011).

Sociala praktiker avser ofta mönster som delvis är automatiserade och tagna för givet (Linell 2011:80). Persson Thunqvist (2003) menar att verksamhet och praktik är överlappande begrepp. Praktikbegreppet betonar dock kontinuiteten i social interaktion som överskrider situationer medan verksamhet syftar på en större, tidsavgränsad, interaktionssekvens (s. 12). Begreppet kommunikativt projekt avser en kommunikativ uppgift som deltagarna löser, eller försöker lösa, under ett skede av interaktionen (Linell 2011:93–98).

För att undersöka hur Dan och Erik uppfattar de kommunikativa verksamheter, som de deltar i med sitt bloggande, studeras verksamheternas *ramar*, *mål* och *verksamhetsroller*. Begreppet ram avser den övergripande kontext som vägleder verksamhetsdeltagares tolkningar av vad som pågår. Denna situationstolkning är beroende av deltagarnas erfarenheter av att tidigare ha deltagit i liknande situationer (Persson Thunqvist 2003:18).⁶

Ramar kan konstitueras av en mängd faktorer. Ramarna för Dans och Eriks bloggande studeras främst utifrån blogginteraktionens *tid*, *plats*, och *teknikens roll*. En verksamhets ramar konstitueras också av *mål* och *verksamhetsroller*.⁷ Mål avser deltagarnas agenda, d.v.s. orsakerna till deras deltagande. I organiserade sammanhang är dessa mål ofta bestämda i förväg medan det är vanligt att de i verksamheter av mer informell karaktär uppkommer spontant. Roller i organiserade sammanhang definieras ofta i termer av kompetenskrav, rättigheter och skyldigheter. Ofta har sådana roller specifika benämningar, exempelvis ordförande, lärare eller patient (Linell 2011:178–181). I informella verksamheter förekommer också verksamhetsroller. Dessa saknar dock ofta benämningar men kan beskrivas utifrån karaktärsorientering, exempelvis nära vän. Individer orienterar sig konstant mot olika roller (Bellander 2010:47).

Verksamhetsanalytisk metod

Genom att djupstudera kontextuella förhållanden är det alltså möjligt att se samband mellan vad personer som deltar i en viss kommunikativ verksamhet gör socialt och hur de använder språket. För att studera Dans och Eriks språkbruk i blogginläggen krävs alltså kännedom om de verksamheter som omger texterna och de ramar, mål och roller som Dan och Erik orienterar sig mot där. Språket ses som ett verktyg som Dan och Erik använder sig av för att forma och upprätthålla kommunikativa verksamheter. Genom att skriva om vissa saker, genom att språkligt uttrycka sig på ett visst sätt, med vissa ord, med viss grammatik etc. samt genom att använda en viss berättelsestruktur ”bygger” de verksamheterna.

Utifrån innehållet i blogginläggen och kompletterande material (se nedan) studeras verksamhetsramarna, d.v.s. vilka domäner och praktiker som är skönjbara och vilken betydelse platsen, tiden och interaktionsmediet, d.v.s. bloggen, har i verksamheten. I analysen av mål studeras Dans och Eriks syften med att delta i verksamheten. Genom att undersöka förekommande kommunikativa projekt, i det här fallet vilka kommunikativa handlingar Dan och Erik utför när de bloggar och vilka ämnen de behandlar i sina texter, undersöks vilka mål de orienterar sig mot i sitt bloggande. I analysen av roller studeras utifrån de roller som Dan och Erik gör relevanta i verksamheten, både roller som de tilldelar sig själva och roller som de tilldelar andra personer som nämns i blogginläggen.

Metod för analys av berättelsestrukturer

I analysen av verksamheternas ramar studeras de berättelsestrukturer som Dan och Erik använder sig av för att förmedla innehållet i sina blogginlägg. Berger & Luckmann (1966) beskriver berättande som en av de processer där människor genom språket konstruerar sin sociala verklighet. Labovs berättelsemodell, som är utformad för analyser av samtal (Labov och Waletzky 1967, Labov 1972, Labov 1982), bygger, i likhet med många modeller för narrativ analys på den struktur som Propp (1968 [1928]) har funnit i ryska folksagor och som har konstaterats som kulturellt gemensamt och återspeglade av generella strukturer i det mänskliga minnet (Mandler m.fl. 1980). I samtal omfattar

berättelsesekvenser oftast subjektiva redogörelser av en eller flera, av talaren, upplevda händelser. Vanligen inkluderar samtalsberättelserna konstruktioner av berättaren själv och dennes medmänniskor (Eriksson 1997:34).⁸ Labovs modell utgår från centrala funktioner i berättelsen. Analysen av dessa funktioner har senare utvecklats, exempelvis delar Quasthoff (1980) in berättelsers kommunikativa funktioner i tre huvudtyper: *talatorienterade* funktioner som avser självpresentation och psykisk/kommunikativ avlastning, *lyssnarorienterade* funktioner som avser funktionen att informera eller underhålla lyssnarna samt *kontextorienterade* funktioner som syftar på de situationer då berättelsen används som belägg för eller en förklaring till en viss ståndpunkt. Berättelsen har oftast flera av funktionerna parallellt. Quasthoff menar dock att någon av dem alltid är mer central medan andra (exempelvis Wodak 1986) har visat hur samma berättelse kan ha olika funktioner på olika plan i interaktionen.

Enligt Labovs modell byggs en berättelse upp av följande element (Labov 1972: 363–370):⁹ *Abstractet*, en typ av intro, ger en kort sammanfattning av berättelsens innehåll. Dess funktion är att ge lyssnaren vissa ledtrådar om vad berättelsen kommer att handla om. *Orienteringen* ger information om var och när händelsen ägde rum. *Handlingen* är berättelsens kärna och utgör den del där händelserna framställs. *Evaluering* används av berättaren för att få lyssnaren att förstå berättelsens poäng, varför berättaren väljer att framföra berättelsen och på vilket sätt berättaren anser att den är intressant. *Upplösningen* löser det spänningsmoment som har byggts upp i berättelsen och för handlingen till ett slut. *Kodan* signalerar på olika sätt att berättelsen är över, exempelvis genom att förbinda tiden för berättelsens handling med tiden för berättandet.

I berättelser som förmedlas i samtal kan man skilja mellan två tidsplan. Tiden i *berättandevärlden*, d.v.s. den värld där berättandet sker, och tiden i *berättelsevärlden*,¹⁰ den tid där berättelsen utspelas (Young 1982).

Polanyi (1982:12 ff) skiljer berättelser från rapporter och menar att den huvudsakliga skillnaden mellan berättelse och rapport är att berättaren som framför en berättelse normalt vill göra någon slags poäng. Hon eller han vill exempelvis uttrycka någon form av ståndpunkt, påpeka något som kan vara intressant för mottagaren eller som kan

roa denne. Rapporter fungerar inte som förmedling av ”poänger” och saknar därför de evaluerande eller dramatiserande medel som utmärker berättelser.

MATERIAL

Undersökningen grundas i en syn på interaktion som social handling och konstituerande praktik. Det innebär att mening ses som konstruerad tillsammans med andra i en social situation (Giddens 1984). Eftersom kontexten betraktas som det som skapar språklig mening och gör interaktionen meningsfull är det viktigt att studier av språkbruk grundas etnografiskt (Hymes 1972). Skribenterna bakom de två blogg-inlägg som studeras är privatpersoner i olika åldrar. Dan är född 1988 och var när han skrev texten 16 år gammal. Erik är född 1926 och var vid skrivtillfället 85 år. Dan och Erik har båda medelklassbakgrund. Dan gick första året på samhällsvetenskapligt gymnasieprogram. Erik var pensionerad sedan 20 år. I sitt tidigare yrkesliv var han civilingenjör. Dan och Erik bor i olika delar av Sverige och känner inte varandra. De har deltagit som informanter i två olika forskningsprojekt. Dan var en av sex tonåringar som jag följde etnografiskt i samband med mitt avhandlingsarbete om ungdomars dagliga interaktion. Han observerades under en sammanhållen vecka i skolan och på fritiden. Hans muntliga kommunikation dokumenterades med video och de texter han skrev, analoga och digitala, samlades in (Bellander 2010). Erik ingår i ett forskningsprojekt om ålderspensionärens plats och roll i det digitala samhället. Tillsammans med 22 personer i åldrarna 66–87 år har han intervjuats om sitt it-bruk (Bellander 2012). Han har också själv dokumenterat sin it-användning i datorlogg och kommunikationsöversikt under två på varandra följande dagar (Bellander under utg.). Vidare har jag följt Erik i hans roll som lärare på en kurs om mobiltelefonhantering som han har givit i sin lokala pensionärsförening.

Dans bloggtext är skriven i december 2005 och Eriks i april 2011. Texterna har publicerats som inlägg på två skilda bloggar. Inläggen har valts för att de omfattar flera likheter. De är tillkomna i jämförbara medier och kan således förväntas förhålla sig till liknande tekniska rammar. Dessutom överensstämmer det övergripande temat i textinnehål-

let. Båda inläggen handlar om en genomförd dagsutflykt i närområdet tillsammans med vänner. Dan använder digital teknik i enlighet med genomsnittet för hans åldersgrupp. Erik använder det dock i högre utsträckning än genomsnittet för hans åldersgrupp. Eriks tillbringade tid vid internet är jämförbar med Dans. Båda använder internet i genomsnitt 2–3 timmar om dagen (Bellander 2010, under utg). Både Dan och Erik bloggar regelbundet. De använder också andra digitala interaktionsmedier som exempelvis sms, chatt och e-post¹¹ regelbundet. En översiktlig analys som har genomförts på deras tio i tiden närliggande blogginlägg visar att de valda texterna är representativa för skribenterna när det gäller längd, språklig stil och ämnesinnehåll.

Det analysmaterial som används vid sidan av de två bloggposterna utgörs av fältanteckningar och videoinspelningar från observationer av Dans vardag i skolan och på fritiden samt av Eriks undervisning på kursen i mobiltelefonhantering och hans sociala samvaro med medlemmarna i pensionärsföreningen. Muntliga intervjuer från observationsperioderna används också samt skriftliga intervjuer via e-post från mars 2013. Dessa har alltså genomförts efter att blogginläggen har tillkommit och observationsperioderna har avslutats. I Eriks fall har det gått ca två år, i Dans fall har sju och ett halvt år passerat. Under den tiden har han hunnit bli vuxen.

ANALYS AV VERKSAMHETERNA KRING DANS BLOGGTEXT

Nedan presenteras Dans blogginlägg i sin helhet. Analysen av den kommunikativa verksamheten kring inlägget från fredagen den andra december 2005 syftar till att undersöka hur Dan använder bloggen för interaktion i en kommunikativ verksamhet. Språkbruket, berättelsestrukturen, mediet och den kommunikativa verksamheten studeras parallellt och genom att identifiera den kommunikativa verksamhetens ramar, mål och roller söks tänkbara förklaringar till *varför* vissa språkliga resurser används i blogginlägget.

Den otroliga vandringen...)

Fre 2 dec 05 22:37

hej....repade idag efter skolan...sen åkte jag och Olle till Ekeby för att spela innebandy. när vi kom fram till halen var det ingen där....så vi försökte ringa hem till Jan eller vi hittade inget nummer....så vi påbörjade en otrolig vandring genom Ekeby och var vilse ett antal gånger. när vi väl kom till hans gata vart vi nästan överfallna av 15 vilda hundar....och när vi kom fram till Jan såg vi att vårt tåg hem skulle gå om en timme....avslutade i allafall resan med en bit tårta på kvantum...sen råkade man ju även träffa något sött där...:)

Karaktäristiskt för många verksamheter på fritiden, vid sidan av schemalagda aktiviteter som exempelvis fotbollsträning, körövning eller scouting, är att de uppkommer spontant och omges av låg grad av organisering. Det innebär att det är svårt att kategorisera dem som tydliga verksamhetstyper (Bellander 2010:95). Den verksamhet som Dans blogginlägg tycks vara en del av är en sådan informell och icke återkommande verksamhet. I det här fallet återger han en utflykt till Ekeby och en lång vandring genom samhället. På ett mer övergripande plan verkar verksamheten handla om dagligt umgänge med jämnåriga kamrater. Den blogg som Dan använder som ett redskap i sitt kamratumgänge är en privat blogg inom den stora ungdomscommunityn Lunarstorm.¹²

Den kommunikativa verksamhetens ramar

Utifrån innehållet i blogginlägget och kompletterande material av intervjuer och observationer presenteras här en analys av skönjbara domäner och praktiker. Vidare studeras platsens, tidens och interaktionsmediets, d.v.s. blogggen, roll i den kommunikativa verksamheten. Denna analys sammanfattar den kommunikativa verksamhetens ramar.

Under den vecka då jag observerade Dan identifierades tre huvudsakliga praktiker som omgav de vardagliga kommunikativa verksamheter som han deltog i. Dessa var *undervisning*, *umgänge* och *uppföstran*. Vid sidan av de tre dominerande praktikerna identifierades också tre

huvudsakliga domäner inom vilka Dan tillbringade sin tid, *skolan, hemmet* samt *fritiden utanför skolan och hemmet* (Bellander 2010).¹³

Praktiken umgänge med jämnåriga är framträdande i blogginlägget. Handlingen rör samvaron med kamraten Olle under en tågrespa till Ekeby för att spela innebandy. Handlingens domän är också tydlig, utflykten sker på fritiden utanför skolan och hemmet. Att Dans bloggande, i det här fallet, sker inom en umgängespraktik blir viktig i analysen nedan där målen med hans deltagande i den kommunikativa verksamheten och hans formande av verksamhetsroller diskuteras. Att inlägget publiceras klockan 22:37 visar att han har skrivit texten på fritiden. Var Dan fysiskt har befunnit sig när han har skrivit är dock oklart. Eftersom det är fredag är det inte givet att han suttit vid datorn hemma. Han kan lika gärna ha befunnit sig hos en kamrat, eller i församlingshemmet där han ofta håller till sena fredagskvällar tillsammans med Svenska kyrkans unga.¹⁴

För att få tillgång till blogginlägget måste läsaren vara medlem på nätmötesplatsen Lunarstorm. Att registrera sig där var gratis år 2005 och många svenskar som var tonåringar då var medlemmar. Lunarstorm var i huvudsak en ungdomssajt även om det inte förekom någon övre åldersgräns för medlemskap. Läsarna behövde ingen särskild inbjudan från Dan (jfr. Facebook) men för att hitta till hans ”krypin”, som de personliga sidorna på Lunarstorm kallades, behövde läsaren känna till Dans användarnamn. Det innebär att bloggen på Lunarstorms tekniska ramar begränsade antalet möjliga läsare till personer med tillgång till Dans användarnamn, genom honom själv eller genom någon annan som känt till det. Interaktionen på bloggen måste betraktas som avsedd för bekanta, troligtvis i huvudsak jämnåriga kamrater.

Berättelsestrukturen i inlägget, kan i stort sett sägas följa Labovs standardmodell för berättelser i muntliga samtal (Labov & Waletzky 1967, Labov 1972, Labov 1982). Dan utformar sitt blogginlägg som en berättelse genom att ge det en rubrik, ”Den otroliga vandrigen...”). Rubriken och de inledande fraserna ”hej...repade idag efter skolan... sen åkte jag och Olle till Ekeby för att spela innebandy” kan ses som berättelsens *abstrakt*, d.v.s. ett intro där vissa ledtrådar ges till den kommande handlingen ges. En *orientering* ger sedan information om var och när händelser äger rum och vilka personer som är inblandade ”repa-

de idag efter skolan...sen åkte jag och Olle till Ekeby ". *Handlingen*, berättelsens kärna "vi påbörjade en otrolig vandring genom Ekeby", omfattar i Dans text ett par förvecklingar eller komplikationer "[vi] var vilse ett antal gånger" samt "vart vi nästan överfallna av 15 vilda hundar". Vid berättelsens *upplösning* eller *resultat* "vi kom fram till Jan" är det tänkt att de spänningmoment som byggts upp ska lösas och att handlingen ska föras till sitt slut. Här får läsaren veta att Dan och Olle faktiskt hittade Jans bostad. Dock lämnas komplikationen med de 15 vilda hundarna olöst. En slutlig *koda* signalerar att berättelsen är över "avslutade i allafall resan med en bit tårta på kvantum". I Dans text är dock inte berättelsen slut efter kodan. Istället tillkommer ny handling "sen råkade man ju även träffa något sött där...;)" . I likhet med de 15 hundarna får dock inte denna komplikation någon lösning. Dan presenterar händelserna i kronologisk ordning, så som de har inträffat under eftermiddagen och den temporal ordningen markeras tydligt i texten, "sen åkte", "när vi kom fram", "så påbörjade", "när vi väl kom till hans gata", "när vi kom fram", "avslutade i allafall", "sen råkade man ju även".

Vid sidan av att pojkarna gick vilse "ett antal gånger" får läsaren veta att de nästan blev "överfallna av 15 vilda hundar". Dans berättelse är dramatisk, förvecklingen eller komplikationen med vilsegången och hundarna kan ha ett eget värde att underhålla läsaren. Vidare är upplysningen att Dan och Olle "råkar träffa något sött" på Kvantum naturligtvis intressant för de jämnåriga kamrater som troligtvis utgör de tänkta läsarna.

Analysen av berättelsestrukturen i Dans text är intressant ut artikelns verksamhetsperspektiv. En rimlig tolkning är att Dan, i den umgängespraktik som blogginslaget tillhör, använder ett sätt att berätta som han är van vid från muntliga sammanhang tillsammans med de jämnåriga kamraterna (jfr. Eriksson 1997). Om utgångspunkten för berättelsen är muntligt subjektivt berättande om egna upplevelser (jfr. Eriksson 1997) är det naturligt att talspråksformer används trots att mediet är text, exempelvis "vart" och "vårat". De två smilisarna kan tänkas fungera som ersättning för minspel eller gester som används i muntliga berättelser (jfr. Hård af Segerstad 2002). De första, som förekommer i anslutning till rubriken, fyller funktionen att tona ner påståendet att

det är fråga om en ”otrolig” vandring eller att markera referensen till disneyfilmen som på svenska har samma namn, *Den otroliga vandringen*.¹⁵ Den andra smilisen förekommer sist i texten. Den blinkar till läsaren efter avslöjandet om mötet med ”något sött”.

Dans text är linjär och beskriver ett kronologiskt händelseförlopp. Texten är skriven i ett sammanhängande stycke. Fraserna är korta och innehållstäta. Stor bokstav i början saknas. Ibland skiljs fraserna åt av en punkt, men oftast används flera punkter på rad, exempelvis ”inget nummer....så vi”. Den information som ges är inte särskilt utförlig. Detaljer saknas, inga av de händelser som presenteras utvecklas eller förklaras nämnvärt. En rimlig tolkning utifrån verksamhetsperspektivet är att Dan snabbt vill förmedla ett intressant innehåll till sina läsare. Att använda en berättarstil som är kortfattad, rakt på sak och som omfattar dramatiserade och överdrivna vändningar, ”nästan överfallna av 15 vilda hundar”, kan vara en medveten strategi för att behålla den läsarkategori som han riktar sig till.

Formuleringen ”...så vi försökte ringa hem till Jan eller vi hittade inget nummer...”, på andra raden i texten, antyder att det har gått snabbt att skriva blogginlägget. Det ter sig som om Dan under tiden som han berättar kommer ihåg att han och Olle faktiskt inte ringde till Jan eftersom de inte hade något nummer. Om Dan hade lagt tid på bearbetning är det sannolikt att meningen hade redigerats om. I samband med en omarbetning av texten hade han kanske även rättat stavfelet ”halen”.

På ett par ställen i texten utelämnas subjektet, ”repade idag efter skolan”, och ”avslutade i alla fall resan med en bit tårta”. Det kan tyda på en orientering mot blogginlägg som en texttyp som förutsätter ett tydligt ”jag”. Det är inte otydligt för läsaren vem som är den handlande agenten i texten.

Den kommunikativa verksamhetens mål

I analysen av mål studeras Dans syften med deltagandet i verksamheten. Genom att undersöka förekommande kommunikativa projekt d.v.s. vilka handlingar han utför när han bloggar söks svar på frågan vilka mål han orienterar sig mot i verksamheten.

Ovan konstateras att texten förmedlar en subjektiv berättelse om en egen upplevelse. Ett tydligt kommunikativt projekt i verksamheten är att *berätta om vad som händer i vardagen*. Detta projekt kan tänkas omfatta flera olika mål som delvis kan förstås genom en innehållsanalys. Berättelsens *lyssnarorienterade* funktioner (Quasthoff 1980) kan skönjas i Dans val av innehåll i blogginlägget. Troligtvis har han upplevt många saker under den aktuella eftermiddagen, eller under den period som följt sedan han sist skrev ett inlägg på bloggen. Det är naturligt att anta att han uppfattar sådant han berättar om som viktigt ur något perspektiv och sådant han utelämnar som mindre viktigt.

Det är utflykten till Ekeby som fokuseras och om den får läsaren veta följande: Dan åkte till Ekeby tillsammans med Olle. De åkte för att spela innebandy. Det blev dock aldrig något spel eftersom ingen annan var i (sport)hallen. Dan och Olle misslyckades med att ringa hem till Jan eftersom de inte hade hans nummer och började istället promenera i den riktning som de uppfattade ledde till Jans bostad. I rubriken och vid ett tillfälle i brödtexten beskriver Dan promenaden från sporthallen hem till Jan som ”en otrolig vandring”. Utifrån etnografiska data framgår att Ekeby är en, till ytan, liten ort. Dan och Olle tycks dock inte hitta så bra i Ekeby. Att det endast återstår en timme tills det är dags att ta tåget hem igen när de äntligen når Jans gata indikerar att ”den långa vandringen” pågår under lång tid. Dan och Olle bor i Lövsta som ligger ca 7 km från Ekeby. Det är dock först på gymnasiet som ungdomar från Ekeby och Lövsta möts på samma skola. Skolan ligger i Lövsta men flera av Dans nya klasskamrater innevarande termin, bland dem Jan, bor i Ekeby.

Ett flertal tänkbara kommunikativa projekt som hör ihop med verksamhetens övergripande projekt, att berätta om vad som händer i vardagen, kan identifieras: *att roa läsarna, att skriva dramatiskt och spännande, att imponera på kamrater* samt *att flirta med en flicka*. Tre av de fyra kommunikativa projekten har tydliga lyssnarorienterade funktioner, att roa, imponera och flirta. Projektet att skriva skönlitterärt bör kanske lämpligare ses som en lyssnarorienterad funktion (Quasthoff 1980). Att ”något sött” avser just en flicka avslöjar Dan först i samband med att jag, sju och ett halvt år efter att han skrev texten, mejlar några frågor till honom om blogginlägget. På frågan vilka han tänkt sig skulle läsa

texten svarar han bland annat: ”hon som det var ett underförstått meddelande till, läste inte vad jag minns”. I avsnittet om verksamhetsroller vill jag närmare granska den bild Dan ger av sig själv när han driver dessa kommunikativa projekt.

Rollerna i den kommunikativa verksamheten

I analysen av roller studeras de roller som Dan gör relevanta i verksamheten, både roller som han tilldelar sig själv och roller som han tilldelar andra personer som nämns i blogginlägget.

Inlägget är, till skillnad från ett chattutdrag eller en kommentarstråd i ett webbforum, inte en interaktiv text i dialogisk form. Att Dan inleder med ”hej...” antyder dock tydligt att han vänder sig till en publik. Utifrån webbplatsens tekniska ramar (se ovan) tycks publiken omfatta kamrater i hans egen ålder. Antagandet att Dan vänder sig till personer som känner honom väl kan också skönjas i hur inlägget har formulerats språkligt. När Dan skriver utelämnar han detaljer kring sådant som han kan förvänta sig att hans vänner känner till. Exempelvis skriver han ”repade” utan att förklara att han spelar i ett rockband och han skriver ”något sött” utan att berätta vad eller vem som avses. För att fullt ut förstå texten krävs att läsaren känner Dan väl och träffar honom ofta.

I inlägget nämner Dan personerna, Olle, från Lövsta, och Jan, från Ekeby, som jag utifrån observationerna vet att han umgås mycket med både i skolan och på fritiden. Varken Olle eller Jan beskrivs särskilt utförligt i texten. Om Jan får läsaren inte veta mer än att han inte är i sporthallen och att han är svår att få tag i. Om Olle sägs ingenting i texten mer än att han genomför utflykten tillsammans med Dan. Att inte Olle och Jan presenteras närmare styrker tolkningen att texten riktas till läsare som känner Dan väl. Den tänkta läsarkretsen förväntas känna till Olle och Jan.

Dan tilldelar läsarna av bloggtexten passiva roller. Deras verksamhetsroller går ut på att läsa innehållet och möjligen reflektera över det och kommentera det. När jag i efterhand frågar Dan vilka han tänkte sig skulle läsa texten nämner han, förutom ”hon som det var ett underförstått meddelande till”, att han främst tänkte att texten skulle läsas av ”folk i [hans] bekantskapskrets”. Han preciserar sig med tillägget ”eller rättare sagt de som först och främst var mina vänner på Lunar-

storm”. Dan får inga synliga kommentarer på sina inlägg. Det är dock inte otänkbart att responser kommer i andra sammanhang. Även om belägg saknas i materialet av fältanteckningar och inspelningar är det möjligt att läsarna t.ex. refererar till Dans blogginlägg i telefonsamtal eller när de träffas ansikte mot ansikte. I mitt mejl frågar jag Dan om han säkert vet om någon läste texten. Han svarar: ”Några, men jag nådde inte ut till alla. [...] Det var sällan fler än ett tiotal som läste mina texter”.

Ovan nämns att texten omfattar få detaljer och att händelser som presenteras sällan utvecklas. Vidare nämns att berättelsestrukturen lämnar vissa av de introducerade komplikationerna olösta. Att använda en lite hemlig jargong och inte avslöja allt kan dels vara en strategi som enligt artikelns verksamhetsperspektiv kan tolkas som ett sätt att rikta texten till en specifik publik av utvalda personer som via andra kanaler har tillgång till mer information än den som ges explicit i texten. En annan rimlig tolkning är att implicitheten är ett sätt att få läsare att lämna kommentarer i bloggans kommentarsfält eller i andra sammanhang.

Bloggen erbjuder en möjlighet för Dan att styra vilken bild läsarna får av honom. Han kan konstruera en roll åt sig själv som han har kontroll över. Dans blogg på Lunarstorm kan liknas vid en tavla eller ett ansikte mot omvärlden (jfr. Nygren, Stattin, Våge, 2005). Den identitetskonstruktion som Dan ägnar sig åt när han bloggar kan ses som ett specifikt kommunikativt projekt länkat till verksamhetens övergripande projekt, att berätta om vad som händer i vardagen (se ovan). Den bild av sig själv som Dan förmedlar med texten visar en aktiv person med vänner även utanför hemorten, det vill säga Jan och de personer som han antyder att han hade stämt möte med i sporthallen, även om ”ingen [var] där”. Att Dan har fullt upp med aktiviteter på sin fritid, att repa, att besöka sporthallen i Ekeby och äta tårta antyder att han är en social och aktiv person med spännande intressen. Att han reser med tåg till grannorten visar att han är någorlunda självständig och världsvan. Att han går vilse visar dock att han inte är särskilt välorienterad i Ekeby. Mötet med de 15 vilda hundarna framställer honom som äventyrlig och möjligen ger Dan sken av sig att vara lite flirtig och romantiskt lagd när han berättar om ”något sött” på Kvantum. Det är tydligt att det inte enbart är innehållet i det Dan berättar som bidrar till

den ganska komplexa identitet som han konstruerar. Det räcker inte att betrakta hans språkliga val, exempelvis de korta fraserna som skiljs av flera punkter, avsaknaden av referenser etc. som exempel på en prototypiskt digital stil eller en ungdomsjargong. När Dan bloggar väljer han språkliga resurser i samspel med den verksamhet han deltar i för att nå verksamhetsmål och forma och upprätthålla en verksamhetsroll.

ANALYS AV VERKSAMHETERNA KRING ERIKS BLOGGTEXT

Nedan presenteras Eriks blogginlägg från den sjätte april 2011 i sin helhet. Liksom analysen av Dans inlägg ovan syftar denna till att undersöka hur Erik använder bloggen för interaktion i en kommunikativ verksamhet. Språket, berättelsestrukturen, mediet och den kommunikativa verksamheten studeras parallellt och genom att identifiera ramar, mål och roller söks tänkbara förklaringar till *varför* vissa språkliga resurser används.

Erik Vestman skriver:

2011/04/06 kl. 17:56

Barbro och jag har varit på en dagsutflykt idag. Vi har nyss kommit hem och har nu suttit på balkongen och vilat oss i solen. Vi startade strax efter 11 och kom hem vid 16-tiden, ganska slaka med mycket nöjda och belåtna.

Vi har vandrat runt Sandnässjön i Lärkby och ätit lunch på en mycket trevlig italiensk restaurang i Åkersnäs. Utflykten/promenaden hade planerats och leddes av Karin och Olof Jansson, och vi var 13 föreningsmedlemmar och en hund, Åke Gröns tik Mette, som skötte sig alldeles utmärkt, med på vandrigen.

På morgonen hade jag varit inne på internet på <http://www.klart.se>, och kunde därigenom ge en prognos för vädret de närmaste timmarna. Prognosen var gynnsam och den stämde väl.

Fint initiativ, trevlig stämning, positiva och glada föreningsmedlemmar. Vår vänkrets i föreningen har vidgats ytterligare, vilket ger oss anledning uppmana alla i föreningen att delta i dessa promenader i Lärkbys skiftande och vackra natur. Tack Karin och Olof. Vi ser fram emot kommande promenader.

När blogginlägget skrivs är Erik pensionär sedan 20 år. Han går varken till skolan eller till arbetet. Däremot är han mycket engagerad i sin lokala pensionärsförening. Hans liv kan beskrivas som bestående av enbart fritid. Denna fritid kan dock vara organiserad eller oorganiserad och det förekommer grader där emellan. De verksamheter som anordnas av den lokala pensionärsförening där Erik är medlem är oftast organiserade och planerade i förväg. Promenader av det slag som Erik deltar i den sjätte april 2011 är en återkommande föreningsaktivitet i likhet med exempelvis litteratursirkel, sällsksapsbridge och musikalisk afton. Den blogg som Erik använder som ett redskap i sitt umgänge med föreningsmedlemmarna är en gemensam föreningsblogg. I jämförelse med Dans bloggande omfattar ramarna för Eriks kommunikativa verksamhet en högre grad av organisering.

Den kommunikativa verksamhetens ramar

Utifrån innehållet i blogginlägget och kompletterande material av intervjuer och observationer presenteras här en analys av skönjbara domäner och praktiker. Vidare studeras platsens, tidens och interaktionsmediets, d.v.s. blogggen, roll i den kommunikativa verksamheten. Denna analys sammanfattar den kommunikativa verksamhetens ramar.

Praktiken umgänge som identifierades i samband med observationerna av Dan är tydlig även i Eriks vardag. Eriks bloggande kan inordnas inom praktiken umgänge. Vid sidan av utflykten berättar Erik i inlägget att han har vilat i solen på balkongen tillsammans med hustrun Barbro. Härigenom ges exempel på hur verksamheter med olika grad av organisering avlöser varandra i den fritidspraktik som utgör Eriks pensionärsliv. Att vila på balkongen är ett exempel på en oorganiserad verksamhet eftersom den sannolikt uppkommer och avslutas ganska spontant. Vidare har den troligtvis inte annonserats i förväg och den omges antagligen inte heller av tydliga tidpunkter då den påbörjas och avslutas. Det är också osannolikt att verksamheten har en tydlig ledare samt ett eller flera i förväg tydligt formulerade mål. I blogginlägget får läsaren veta att utflykten som Erik berättar om har genomförts i pensionärsföreningens regi.¹⁶ Den gemensamma promenaden har annonserats på föreningens webbplats samt i det tryckta medlemsblad som skickas ut till medlemmarna. Deltagarna har, enligt vad som är brukligt,

anmält sitt deltagande i god tid till föreningens e-postadress eller telefonsvarare. Arrangörerna ”Karin och Olof Jansson” har utsetts på en föreningsstämma och ansvarar under året för flera utflykter av liknande slag. Karin och Olof har säkert tänkt på detaljer som att promenaden ska utgöra en lagom fysisk utmaning för deltagarna, att det ska finnas en lämplig plats att äta lunch på samt att naturupplevelsen ska vara till belåtenhet. Av Eriks text att döma har arrangörerna lyckats bra med sin planering. Erik skriver att han och Barbro är ”mycket nöjda och belåtna”, han kallar arrangemanget för ett ”fint initiativ” och han tackar Karin och Olof. Vidare skriver han att han ”ser fram emot kommande promenader”.

Ramarna för dagsutflykten som kommunikativ verksamhet omfattar också villkor för vilka som får delta. Arrangemanget ordnas för föreningens betalande medlemmar. I Eriks inlägg får läsaren veta att en hund också har fått följa med och att föreningens vänkrets har utökats. Kanske innebär det att några nya medlemmar har deltagit i promenaden eller att medlemmar från grannföreningen har deltagit. Den plats Erik beskriver är naturområdet runt Sandnässjön. Detta nås med bil eller lokaltrafik från Eriks bostad och ligger inte heller långt från pensionärsföreningens kansli.

I föreningsbloggen kan man läsa fler texter om liknande utflykter. Några har Erik skrivit och några är författade av andra föreningsmedlemmar. På bloggen inleds samtliga inlägg med frasen NN skriver. Detta görs automatiskt. Tekniskt sett fungerar bloggen så att vem som helst kan göra ett inlägg. Man behöver inte ha registrerat sig som medlem vare sig för att skriva eller läsa i bloggen. Bloggen är indelad i olika ämnen, *Hem*, *Äldre och hälsa*, *Dialog med styrelsen*, *Från utflykter*, *Idéer*, *Möten* och *Teknik*. Det analyserade inlägget återfinns under rubriken *Från utflykter*. Att Erik berättar om just en utflykt beror alltså på att det är ett av sex ämnen som blogggen ramar tillåter honom att skriva om. Bloggandet om en utflykt, kan således, i Eriks fall i större utsträckning än i Dans, sägas utgöra en del av en verksamhetstyp. Dan väljer fritt vad han vill ta upp i bloggen medan Erik är styrd att berätta om föreningens arrangerade verksamheter.

Till skillnad från många liknande inlägg på bloggen saknar det analyserade inlägget bilder. Några av de andra bloggposterna om utflykter

har kommenterats av läsare, dock inte detta. Till skillnad från det medium som Dan använder förekommer flera skribenter på Eriks blogg. I en inspelad intervju med Erik från den 11 april 2011 berättar han att det var han och en annan medlem som år 2000 startade pensionärsföreningens webbplats. Erik uppskattar att cirka 40 personer, d.v.s. ca fem procent av föreningens medlemmar, någon gång har skrivit inlägg på bloggen. Av dessa säger Erik att han själv står för ungefär 30 procent. En översikt av bloggen visar att Eriks uppskattningar verkar stämma. Vid de tillfällen då jag träffar honom påpekar han ofta att han tycker att det är synd att intresset för bloggen är så svalt bland övriga föreningsmedlemmar.

Med största sannolikhet har inlägget författats från Eriks dator i hemmet.¹⁷ Han skriver att han ”nyss [har] kommit hem”. Klockan är fyra minuter i sex när texten publiceras. Erik skriver att han och Barbro kom hem vid 16-tiden och att de har suttit på balkongen en stund efter det. Inlägget kan således inte ha tagit allt för lång tid att formulera. Texten innehåller ett skrivfel på tredje raden, ”med”, som har missats vid en eventuell textredigering.

Berättelsestrukturen i Eriks text är en annan än i Dans. Händelseförloppet presenteras inte kronologiskt utan texten växlar tidsmässigt mellan 1) nutid, ”vi har nyss kommit hem”, 2) tidigare under utflykten, ”vi har vandrat runt Sandnässjön [...] ätit lunch”, 3) tidigare under morgonen ”jag hade varit inne på internet” och 4) framtiden ”vi ser fram emot kommande promenader”. Även textens plats växlar mellan balkongen hemma, naturen runt Sandnässjön, restaurangen och datorn hemma. I Dans text finns en tid och plats i *berättandevärlden*, d.v.s. fredagen den 2 december kl 22:37 hemma vid datorn och en tid i *berättelsevärlden*, tidigare under eftermiddagen den 2 december på utflykt till Ekeby (jfr. Young 1982). I Eriks text förekommer en berättelsevärld, den 6 april kl 17:56, men flera berättelsevärldar: balkongen ett par timmar tidigare, Sandnässjön under förmiddagen och kommande utflykter i framtiden.

Erik beskriver ingående det han berättar om. Kommentarererna är ofta utförliga, exempelvis redogör han för hur han och Barbro mår efter promenaden ”ganska slaka med mycket nöjda och belättna”, att hunden som deltog ”skötte sig alldeles utmärkt, med på vandrigen”

och att väderprognosen var ”gynnsam och stämde väl”. Labovs modell för berättelser i muntliga samtal (Labov & Waletzky 1967, Labov 1972, Labov 1982) som utgjorde en bra utgångspunkt för analysen av Dans text är inte applicerbar alls på Eriks inlägg. Huvudmomentet i berättelsemodellen, *handling* med förveckling och komplikation, saknas helt. Som berättelse betraktad innehåller Eriks text i stort sett endast *orientering* och *koda*. Den texttyp som Erik använder sig av i sitt skrivande kan istället liknas vid en rapport. Texttypen är jämförbar med Karlssons (2011) beskrivning av turrapporterna i Stockholm skridskoseglarklubb. Dessa kan, liksom inläggen i Eriks pensionärsföreningsblogg, författas av vem som helst av medlemmarna. Rapporterna omfattar datum för en genomförd skridskotur, plats och tid för start och målgång, antal deltagare, turens längd, antal olyckor, antal plurr, skridskopassager, isens kondition och väder (s. 113–114).

Analysen av formen för hur innehållet i Eriks text förmedlas är intressant ut artikelns verksamhetsperspektiv. En rimlig tolkning är att Erik i den umgängespraktik som blogginlägget tillhör, använder ett sätt att rapportera som han hittar mönster för i tidigare inlägg på föreningsbloggen. Innehåll och presentationsform liksom det språk som Erik använder kan tänkas följa mönster som han uppfattar som förväntade på bloggen. I avsnittet om verksamhetsroller återkommer jag till dessa teman i samband med analysen av den bild av sig själv som Erik konstruerar när han bloggar.

Den kommunikativa verksamhetens mål

I analysen av mål studeras Eriks syften med deltagandet i verksamheten. Genom att undersöka förekommande kommunikativa projekt d.v.s. vilka handlingar han utför när han bloggar söks svar på frågan vilka mål han orienterar sig mot när han skriver.

Det uppenbara kommunikativa projektet att berätta om en utflykt med pensionärsföreningen kan tänkas omfatta flera olika mål. De handlingar som Erik utför när han bloggar kan sammanfattas med att han *berättar* och *informerar* om föreningens utflyktsverksamhet, att han *uppmunar* och *uppmuntrar* till engagemang, att han *tackar* utflyktsarrangörerna samt att han *hänvisar* till bra sidor på nätet. Dessa handlingar kan klassificeras som olika kommunikativa projekt. De förs dock samman

till en helhet i Eriks text där de samlas kring det gemensamma målet att driva bloggandet framåt.

Jag har aldrig frågat Erik vad han vill uppnå med sin text. Däremot har jag via e-post frågat vilka läsare han föreställde sig vid skrivtillfället. Ur Eriks svar kan även tänkbara mål med texten skönjas. Han berättar att han i första hand vände sig till medlemmarna i föreningen och att han ”ville visa att det finns mycket som [de] kan ha glädje av”. Detta mål bekräftas av textens struktur som en rapport och den detaljerade information som förmedlas. Erik nämner tidpunkter för dagsutflyktens början och slut, han ger information om platsen för utflykten, om platsen för intagande av lunch, samt om antalet deltagare. Erik tycks ha valt ut information som han tänker sig att deltagare i kommande dagsutflykter behöver. Liksom Dans text har inlägget främst lyssnario-rienterade funktioner (Quasthoff 1980), men medan Dans text främst syftar till att underhålla läsaren syftar Eriks i första hand till att informera läsaren.

I det mejl jag får från Erik skriver han vidare att han också ville ”visa tillfälliga besökare på bloggen hur mysigt [de] har det i föreningen”. Han tänker sig således ytterligare en grupp av mottagare och ytterligare ett verksamhetsmål blir skönjbart. Genom att använda sig av ett beskrivande språk med många adjektiv och adverb, exempelvis ”slaka”, ”nöjda”, ”belättna”, ”trevlig”, ”utmärkt”, ”gynnsam”, ”positiva”, ”glada”, ”skiftande” och ”vackra” kan läsaren enkelt skapa sig en bild av hur utflykten har varit. Föreningsmedlemmarna ska informeras om föreningens aktiviteter för att själva kunna delta och de tillfälliga besökarna på bloggen ska ges en bild av ”mysfaktorn” i föreningen. Att de flesta av de beskrivande orden är positiva har kanske också en uppmuntrande effekt på läsaren som får denne att längta efter att delta i ett liknande arrangemang. Några lockas kanske särskilt av att få höra att en skötsam hund har fått följa med.

Den kommunikativa verksamheten *att blogga* kan i sig, skild från innehållet, tänkas ha vissa specifika mål i Eriks fall. I den inspelade intervjun från den 11 april 2011 säger Erik att han ”har uppfattningen att man håller skallen i gång när man sysslar med datorer”. Genom att sätta sig vid datorn och skriva blogginlägget håller Erik alltså ”skallen igång”. Denna funktion är talarorienterad enligt Quasthoffs

(1980) funktionsindelning. De andra föreningsmedlemmarnas bristande intresse för IT är ett återkommande samtalsämne som Erik initierar vid de tillfällen då jag träffar honom. Det kommunikativa projektet att uppmuntra till aktivitet på internet framträder tydligt mot informationen från observationerna och intervjuerna. Erik driver datorkurser och kurser i mobiltelefonanvändning i föreningens regi. Att han väljer att nämna att han ”på morgonen hade [...] varit inne på internet” i inlägget är naturligt utifrån målet att uppmuntra till it-bruk. Han länkar även till en vädersajt ”<http://www.klart.se>”, och uppger dessutom om att den prognos han fått därifrån har stämt väl. På liknande sätt uppmuntrar han läsarna till it-bruk i andra blogginlägg som han har skrivit på bloggen.

I det etnografiska materialet av intervjuer och observationer kan fler återkommande teman vid sidan av it-bruk urskiljas. Erik lägger exempelvis stor vikt vid *motion*, *hälsosam mat* och *social aktivitet*. I blogginlägget kan vandrigen som aktivitet kopplas till temat motion. Nämnandet av den italienska restaurangen kan kopplas till temat mat och föreningsmedlemmarna och vänkretsen kan kopplas till temat social aktivitet.

Rollerna i den kommunikativa verksamheten

I analysen av roller studeras de roller som Erik gör relevanta i verksamheten, både roller som han tilldelar sig själv och roller som han tilldelar andra personer som nämns i blogginlägget.

På ett ställe i texten förekommer pronomenet ”jag” som subjekt i Eriks text, annars används ”vi”. Till en början omfattar ”vi” Erik själv och Barbro, hans fru. I den femte meningen nämner Erik att ”13 föreningsmedlemmar och en hund” deltog i utflykten varpå textens subjekt fortsättningsvis inkluderar alla utflyktsdeltagare. Erik talar således inte i egen sak utan tar på sig rollen att förmedla det som hänt under utflykten så att medlemmar som inte deltog kan läsa. Ovan har antytts att Erik följer ett mönster för hur rapporter från utflykter ska skrivas på föreningsbloggen. Flera av inläggen på bloggen har författats på liknande sätt. Utflyktstexten som publicerats efter Eriks är inlagd av Gunvor Larsson den 11 maj men undertecknad av Gunvor och Ragnar Larsson. Subjekt i texten är ”vi”, i det här fallet ”14 morgonpigga och välklädda föreningsmedlemmar” som deltagit i en fågelexkursion.

Därefter, den 26 maj, har Solveig Stark publicerat en text om en rundvandring med guide i närområdet. Även där är subjektet ”vi”, d.v.s. det ”10-tal föreningsmedlemmar” som deltagit.¹⁸

Tydliga verksamhetsroller som bildas i Eriks inlägg från den 6 april är alltså ”vi” som deltagit och ”ni” som uppmanas att vara med vid kommande utflyktstillfällen. Uppmaningen i texten visar att den främst riktas till personer som inte har deltagit även om texten säkert uppfattas som läsvärd även för dem som deltagit.

Individer som Erik nämner vid namn i texten är Barbro, Karin och Olof Jansson, Åke Grön samt Åke Gröns tik Mette. Att det är Eriks fru Barbro och inte en annan Barbro som avses förstår läsaren av att Erik och Barbro har kommit ”hem” tillsammans. Karin och Olof, som har planerat och lett utflykten är sannolikt också gifta eller sammanboende. De hyllas för ”fint initiativ”. Åke Grön framställs enbart i egenskap av ägare till tiken Mette. Mette beskrivs dock något mer utförligt. Hon ”skötte sig alldeles utmärkt, med på vandringen”. Om övriga deltagare får läsaren endast veta att de var ”positiva och glada”. Deltagarna och arrangörerna kan ha bidragit till att det har varit ”trevlig stämning” på utflykten, men stämningen kan också bero på den trevliga restaurangen, det gynnsamma vädret eller andra faktorer som nämns eller inte nämns i texten. Erik skriver att ”vår vänkrets i föreningen har vidgats” vilket antyder att några av deltagarna var nya medlemmar eller så kallade ”vänmedlemmar”. På föreningens webbplats kan läsas att ”Medlem i annan SPF-förening som vill vara vänmedlem hos oss betalar 75:-”. Begreppet ”vänmedlem” tycks således vara etablerat i föreningen. I sitt blogginlägg ger Erik en bild av intimitet och närhet, något som många pensionärer kan tänkas attraheras av.

Den aktivitet som beskrivs benämns första gången som en ”dagsutflykt”. Vid nästa tillfälle i texten benämns den som ”utflykten/promenaden” varefter uttrycken ”vandringen” och ”promenaden” används. En ”dagsutflykt” innebär således fysisk rörelse under flera timmar. De 13 föreningsmedlemmarna och hunden har vandrat runt Sandnässjön i Lärkby, en sträcka som enligt en webbplats med tips på promenader utgör 5,8 km. Med sitt deltagande i gruppvandringen konstruerar Erik en roll åt sig själv som aktiv både fysiskt och socialt. Med sidoberättelsen om väderprognosen som han på morgonen hämtat från internet

konstruerar han dock inte enbart en roll åt sig själv som it-användare. Berättelsen om väderprognosen framställer honom även som systematisk, ordentlig och som någon att lita på. Dessa egenskaper är också skönjbara bakom de välformulerade meningarna och den stilistiskt välkomponerade text som utgör hans blogginlägg. Erik bloggar i enlighet med en traditionellt skriftspråklig norm.

SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I artikeln har bloggande studerats som en del av kommunikativa verksamheter. Det innebär att fokus för analysen inte främst har varit texterna i sig utan även de sociala sammanhang som omger dem. I tidigare forskning har en särskild språklig stil ofta förknippats med digitala texter. Denna har beskrivits som informell och kreativ utifrån uppmätt förekomst av prototypiska digitala språkdrag. Eftersom det oftast har varit ungdomar som legat bakom de texter som studerats har språkbruket i digitala medier ibland setts som en skriftlig variant av ungdomsspråk och eftersom det ofta har varit synkrona medier som undersökts, exempelvis chatt och sms, har mediernas tekniska förutsättningar angivits som en viktig förklaring till språkbruket.

Det material som används i artikeln har inte valts utifrån målet att finna så många prototypiska digitala språkdrag som möjligt. Texterna är hämtade från blogg, ett medium som brukas av privata och offentliga personer i olika åldrar i både formella och informella sammanhang. Författarna bakom texterna är dels en så kallad *digital native* (Prensky 2001:1), en 16-åring som har vuxit upp med internet, dels en *digital immigrant* (Prensky 2001:1), en 85-åring som tillägnat sig internet efter pensionen. Vid sidan av texterna har information från intervjuer samt från observationer av informanternas vardag använts.

Genom att studera kommunikativa verksamheters ramar, mål och roller har tänkbara förklaringar sökts till *varför* 16-åringen, Dan, och 85-åringen, Erik, använder vissa språkliga resurser i sina blogginlägg. Språket, medierna och de kommunikativa verksamheterna har studerats parallellt i syfte att diskutera: (1) hur de kommunikativa verksamheterna som de två blogginläggen är en del av kan beskrivas med avseende på ram, mål och roller, (2) hur Dans och Eriks språkbruk och

deras val av berättelsestrukturer i inläggen kan förklaras utifrån deras deltagande i kommunikativa verksamheter samt (3) vilken betydelse bloggarna har som interaktionellt redskap i verksamheterna. Analysen av de kommunikativa verksamheter som Dans och Eriks bloggande ingår i kan sammanfattas i tablåer på följande vis:

Tablå 1. Dans kommunikativa verksamhet – oorganiserat umgänge med jämnåriga på fritiden

Ram: Bloggandet rör en umgängespraktik med jämnåriga, den aktuella verksamheten är informell och oorganiserad. Inlägget är publicerat i en personlig blogg på en ungdomscommunity.

Mål: Att berätta om vad som händer i vardagen, att roa läsarna, att skriva dramatiskt och spännande, att imponera på kamrater samt att flirta med en flicka.

Roller: Läsarna och personerna i berättelsen tilldelas passiva roller. Texten har ett tydligt ”jag-subjekt” och Dan konstruerar sig själv som kamrat i en kamratgrupp. Hos sig själv framhåller han egenskaperna social, aktiv, självständig, världsvan och flirtig.

Tablå 2. Eriks kommunikativa verksamhet – organiserad utflykt med pensionärsföreningen

Ram: Bloggandet rör en umgängespraktik med jämnåriga medlemmar i en lokal pensionärsförening. Den aktuella verksamheten har organiserats i förväg och har tydliga verksamhetsramar. Blogginlägget har publicerats under rubriken *Från utflykter* i en föreningsblogg som samtliga föreningsmedlemmar har tillträde till.

Mål: Att upprätthålla verksamheten i pensionärsföreningen och att locka nya medlemmar.

Roller: Subjekt i Eriks text är oftast ”vi” i betydelsen Erik och Barbro, eller vi i föreningen. Vid ett tillfälle förekommer dock jag-subjekt. Erik och de övriga utflyktsdeltagarna är aktiva i verksamheten och konstrueras som fysiskt och socialt aktiva. De tydligaste rollerna som Erik konstruerar åt sig själv är rollerna som rapportör från utflykten och som it-kunnig. Han framställer sig själv som systematisk och ordentlig.

Studiens verksamhetsorientering bidrar till en ökad förståelse för sambandet mellan vad människor gör socialt och hur de uttrycker sig språkligt på nätet. På ett övergripande plan uppvisar Dans och Eriks texter flera likheter. De är tillkomna i jämförbara medier och ser därmed ut att förhålla sig till liknande tekniska ramar. Dessutom överensstämmer det övergripande temat i textinnehållet. Båda inläggen handlar om en genomförd vandring i närområdet tillsammans med vänner. Den struktur för återgivande av händelser som används i texterna och språkbruket i form av exempelvis syntax och ordval är dock mycket olika i blogginläggen.

Artikels verksamhetsanalys ger en mer komplex bild av orsaker bakom valen av språkliga resurser än att de enbart skulle bero på Dans vana vid digital interaktion som en så kallad *digital native* och Eriks ovana som *digital immigrant* (Prensky 2001:1). Verksamhetsanalysen öppnar för en tolkning av språkbruket i blogginläggen som kopplat till vad skribenterna *gör* snarare än det faktum att de är olika gamla och att interaktionen är digital. Blogginläggen ses som en del av kommunikativa verksamheter som även pågår utanför internet, i Dans fall avses det ofta planlösa umgänget med jämnåriga och i Eriks fall de organiserade aktiviteterna i pensionärsföreningen.

I Dans text förekommer flera exempel på okonventionellt språkbruk. Utifrån verksamhetsperspektivet förklaras dessa med att Dan använder mönster för en berättelsestruktur som är vanlig i oorganiserat umgänge med jämnåriga som han deltar i på fritiden. Korta fraser, narrativ struktur och talspråksdrag antyder en orientering mot normer för muntliga subjektiva berättelser om egna upplevelser. Icke-konventionell interpunktion och smilisar ses som ett sätt att överföra former för muntlig interaktion till skrift. De exempel på språkbruk som avviker från normer för skriftspråkstandard, vilka återfinns i Dans text, ses utifrån verksamhetsperspektivet som resurser för att uppnå ett visst mål med interaktionen.

Språkbruket i Eriks text är, till skillnad från språkbruket i Dans, förenligt med rådande normer för svensk brukstext. Verksamhetsanalysen visar att de språkliga resurser som Erik använder kan härledas till det mönster för textstruktur och ordförråd som sedan en tid etablerats i rapporterna från utflykter på de lokala pensionärernas föreningsblogg.

Erik rapporterar om deltagarantal och väderförhållanden, han kommenterar med positiva adjektiv, han tackar arrangörerna och han uppmuntrar till deltagande i kommande promenader.

Språkbruket och berättelsestrukturerna i Dans och Eriks blogginlägg kan relateras till deras uppfattningar om vad som förväntas, d.v.s. deras uppfattningar om *genre* (jfr. Karlsson 1998). Utifrån verksamhetsperspektivet anses dock inte *blogg* utgöra en egen textgenre. Bloggen betraktas istället som ett skrivverktyg med vars hjälp texter inom en mängd olika genrer kan framställas. När jag under våren 2013 frågar Dan vad han tänker om sin text, när han återser den efter sju och ett halvt år, antyds en medvetenhet om skriftspråkliga konventioner. Dan skriver ”eftersom jag dels utbildar mig till svensklärare dels arbetar ganska mycket med journalistik känns det aningen genant”. Jag tolkar hans svar som att han, sedan han blivit vuxen, har tillägnat sig andra mönster för skriftspråk. Som vuxen kan han hålla viss distans till texten och han väljer att beskriva den som genant. Om det är den narrativa stilen, den okonventionella interpunktionen, smilisarna, innehållet eller allt detta tillsammans som är ”genant” framgår dock inte. Vidare skriver Dan i sitt e-postsvar att han kan se att hans ”litterära intentioner fanns redan där, om än inte lika bra”. Jag ser det som missvisande att betrakta Dans blogginlägg som en tonårings outvecklade ”lek med språket”. Han har tydligt orienterat sig mot en muntlig narrativ berättarstruktur när han har skrivit och sju och ett halvt år senare säger han sig ha kvar sina ”litterära ambitioner”.

När jag frågar Erik vad han tänker om sin text får jag svaret ”jag hade nog skrivit på samma sätt idag” och vidare ”[den] liknar mycket min normala ’skrivstil’. Jag är positiv och vill gärna framföra min åsikt och vill försöka engagera människor”. Till skillnad från Dan ser inte Erik något ”genant” i sin text. Istället anser han att den ser ut som hans texter normalt gör. Att Erik vill ”framföra [sin] åsikt” och ”engagera människor” antyder att han har varit orienterad mot en helt annan genre än vad Dan har varit. Han rapporterar, kommenterar och uppmuntrar till deltagande i pensionärsföreningen.

Intressant att uppmärksamma är mediets, bloggans, bidrag till de framställningsformer som Dan och Erik ger sina texter. Dans text följer i stort sett Labovs mönster för subjektiva berättelser om själv-

upplevda händelser i samtal (Labov och Waletzky 1967, Labov 1972, Labov 1982). Den har en tydlig handling som omfattar komplikationer och poänger och berättelsen fyller tydligt en funktion att förmedla en viss bild av berättaren, Dan. Samtidigt tycks en tanke bakom Dans val av framställningssätt vara att endast antyda detaljerna kring de spännande händelserna, d.v.s. att underinformera läsaren så att denne ska bli nyfiken och intresserad av att umgås mer med Dan. Dan väljer att berätta en historia på ett sätt som avviker från muntligt berättande och som möjligen skulle kunna ses som specifikt för digitala berättelser i blogg eller andra digitala forum.

Utifrån artikelns bild av orsaker bakom språkbruket i Dans och Eriks blogginlägg är det svårt att tala om ett prototypiskt digitalt språkbruk. Att Eriks text helt saknar sådana drag visar tydligt att prototypiskt språkbruk inte nödvändigt förekommer i digital interaktion. Förekomsten i Dans text härleds i analysen till ramar, mål och roller i den kommunikativa verksamheten oorganiserat umgänge med jämnåriga på fritiden. Viktigt att uppmärksamma är att språksociologins koppling av språkanvändning till individuella förutsättningar, exempelvis ålder, inte behöver särskiljas från kopplingen till kommunikativa verksamheter. Liksom olika verksamheter kan sägas omfatta mönster för vilket språkbruk som tillämpas kan individers val av språkliga resurser förklaras av deras konstruktioner av verksamhetsroller. Utifrån verksamhetsperspektivet kan Dans ungdomliga språkbruk härledas till de sociala konstruktioner han gör i texten. Han konstruerar sig själv som del av en umgängespraktik där gymnasieungdomar umgås i informella, oorganiserade sammanhang på fritiden. Eriks språkbruk, som i relation till Dans, ter sig ålderdomligt, kan istället förklaras av de sociala konstruktioner som Erik gör i texten. Erik konstruerar sig själv som del av en umgängespraktik där ålderspensionärer umgås i semiformala, organiserade sammanhang. Dans och Eriks olika åldrar påverkar vilka kommunikativa verksamheter som är tillgängliga för dem och de anpassar sitt språkbruk efter de normer som råder där.

Theres Bellander
Institutionen för språkdidaktik
Stockholms universitet
theres.bellander@isd.su.se

NOTER

- 1 Stiftelsen för internetinfrastruktur, .se, ger årligen ut rapporten *Svenskarna och internet* där resultat från flera oberoende mätningar av internetanvändning samlas (<https://www.iis.se/vad-vi-gor/internetstatistik/2013-11-27>). Mediebarometern publiceras årligen av Nordicom, Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (<http://www.nordicom.gu.se/?portal=mt2013-11-27>). Resultatet bygger på ett stort underlag och deltagarna är spridda över hela landet. Statens medieråd, som är en kommitté inom Regeringskansliet (Utbildnings- och kulturdepartementet), arbetar med barns och ungas mediasituation och frågor om mediepåverkan. De ungdomar som deltar är yngre än gymnasieåldern, det vill säga 12–16 år (<http://www.statensmedierad.se/2014-03-07>).
- 2 Ordet *blogg* kommer från engelskans *weblog*, som är en sammandragning av orden *web* och *log*. I svensk översättning har det blivit webblogg som förkortats till blogg. Blogg är en ofta uppdaterad webbplats som karaktäriseras av ett antal daterade texter, där det senast skrivna inlägget kommer först kronologiskt (Nygren, Stattin, Våge, 2005).
- 3 www.sprakmakargatan.se (2014-03-07)
- 4 Kommunikativa verksamheter kan jämföras med *aktivitet* (Engeström 1999, Säljö 2000 och Sarangi 2000) och *praktikgemenskap* (Lave & Wenger 1991).
- 5 Aktivitetstyp hos Sarangi.
- 6 Ju tydligare en verksamhet kan definieras som en typ, desto tydligare ram har den. Vanligen vet deltagarna då, på någon medvetenhetsnivå, vad de deltar i och har kanske även ett namn på verksamheten.
- 7 I min analys har dock mål och roller fått egna rubriker.
- 8 I likhet med Propp har Labovs berättelsemodell konstruerats utifrån en stor korpus. De muntliga berättelserna har hämtats från sociolingvistiska gruppintervjuer med i huvudsak lågutbildade amerikanska talare med olika etnisk bakgrund.
- 9 De svenska begreppen *abstrakt*, *orientering*, *handling*, *evaluering*, *upplösning/ resultat* och *koda* har hämtats från Eriksson (1997:100). Labov (1972) använder begreppen *abstract*, *orientation*, *complication*, *evaluation*, *result* och *coda*.
- 10 På engelska *storyrealm* och *talesworld* (Young 1982).
- 11 Idag använder båda Facebook, men vid det tillfälle år 2005 då Dans text kom till fanns inte Facebook. Istället använde Dan ungdomscommunityn Lunarstorm som har liknande funktioner.

- 12 Lunarstorm startades år 2000 och lades ner 2008. Under den period då Dan var aktiv där hade sajten en halv miljon unika besökare per vecka. Användarna var till största delen ungdomar (<http://www.dn.se/kultur-noje/nyheter/lunarstorm-laggs-ned/> 2014-03-07). Under 2006 lanserades Lunarstorm även i Danmark och Storbritannien men lades ner i juni 2007 eftersom de nya språkversionerna inte lyckades locka tillräckligt många användare.
- 13 Samtliga tre praktiker kunde förekomma i samtliga tre domäner. Det var exempelvis inte enbart i skolan som undervisning skedde. Det förekom också att Dan och hans kamrater undervisade varandra när de deltog i kommunikativa verksamheter på fritiden, exempelvis i samband med att de repade med sitt rockband.
- 14 <http://www.svenskakyrkansunga.se/> (2014-03-07).
- 15 Den otroliga vandringen är den svenska titeln på filmen *Homeward Bound: The Incredible Journey* som hade premiär 1993 och bygger på en roman av Sheila Burnford med samma namn. Filmen handlar om två hundar och en katt som rymmer från sin sommarvistelse på en bondgård för att leta efter sitt hem (<http://www.imdb.com/> 2014-03-07). Filmen riktar sig till barn och kan ha satt spår hos Dan som var cirka fem år vid premiären.
- 16 Eriks pensionärsförening är ansluten till SPF, Sveriges Pensionärsförbund, som är ett av två stora pensionärsförbund i Sverige. Det andra är PRO, Pensionärernas Riksorganisation. Båda organisationerna är partipolitiskt obundna. Traditionellt har SPF:s medlemmar en bakgrund inom yrken som kräver akademisk utbildning medan PRO har lockat fler med arbetarbakgrund. Den SPF-förening som Erik tillhör finns i ett högstatusområde i Stockholm. Föreningen har tillsammans med en annan SPF-förening i samma område cirka 2800 medlemmar. De två föreningarna samarbetar mycket.
- 17 Till skillnad från Dan har Erik haft möjlighet att använda annan digital apparatur än dator. År 2011 kunde man till skillnad från år 2005 även blogga från en så kallad smartphone eller en surfplatta. Våren 2011 äger dock inte Erik sådan apparatur.
- 18 På bloggen förekommer dock några inlägg där subjektet är ”jag”, exempelvis Lasse Lindströms från den 19 mars. Lasse berättar om en resa till Västerås som han har genomfört tillsammans med sin dotter. Inlägg med jag-subjekt avser privata utflykter utanför föreningens regi. Även Erik har publicerat några sådana inlägg.

LITTERATUR

- Bellander, Theres (under utg) 'Gammalt möter nytt – En analys av ålderspensionärers digitala skriftpraktiker'. *Vardagligt skriftbruk*, nr. 3, och *Journal of Northern Studies skriftserie "Nordliga studier"*.
- Bellander, Theres (2012) "Det var ju ett absolut måste att skaffa sig en dator. Digitala mediers plats och roll i ålderspensionärers vardag". *Arbetsrapporter om modern svenska. FUMS rapport*, nr. 232. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. 94 s.
- Bellander, Theres (2010) *Ungdomars dagliga kommunikation. En språkvetenskaplig studie av sex gymnasieungdomars bruk av tal, skrift och interaktionsmedier*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Berger, Peter L. & Thomas Luckmann (1966) *The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Penguin Books.
- Richard L. Shannon & Thomas J. Johnson, Barbara K. Kaye, Joann W. Wong (2007) "Every blog has its day: Politically-interested Internet users' perceptions of blog credibility". *Journal of computer-mediated communication* 13/2007. 23 s.
- Bockgård, Gustav (2010) "Skapandet av den ideala dialektinspelningen." *Studier i svensk språkhistoria 10. Språkhistoria – Hur och för vem?* E. Magnusson & L. Rogström (red.). Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning, 36. Göteborg: Göteborgs universitet. 67–76.
- Collin, Lotta (2005) *Variation i webbdiskussion. En fallstudie av kontext, funktion och form i diskussionsforum om diabetes*. Åbo: Åbo akademis förlag.
- Collin, Lotta (2012) Ett decennium av webbdiskussion: en jämförande analys av interaktionen i två diskussionsforum på webben 2001, 2006 och 2011. *HumanIT* 12(1). 25–51.
- Collin, Lotta (2010) "Språkval i statusuppdateringar på Facebook". *Språkbruk*, 4/2010. 17–21.
- Crystal, David (2001) *Language and the Internet*. New York: Cambridge University Press.
- Elmfeldt, Johan & Per-Olof Erixon (2007) *Skrift i rörelse. Om genrer och kommunikativ förmåga i skola och medielandskap*. Stockholm: Bruno Östlings Bokförlag.
- Engeström, Yrjö (1999) *Perspectives on activity theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eriksson, Mats (1997) Ungdomars berättande. En studie i struktur och interaktion. *Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet*, 43. Uppsala: Institutionen för nordiska språk. Uppsala universitet.
- Fell, John (1977) "Vladimir Propp in Hollywood". *Film Quarterly* 30(3). 19–28.

- Findahl, Olle (2011) *Svenskarna och Internet 2011*. .SE stiftelsen för internetinfrastruktur. www.iis.se (2013-10-27).
- Findahl, Olle (2010) *Äldre svenskar och Internet 2010*. .SE stiftelsen för internetinfrastruktur. www.iis.se (2013-10-27)
- Findahl, Olle (2009) *Internet 15 år. Visionerna möter verkligheten – om hur svenskarna blev Internetanvändare*. .SE stiftelsen för internetinfrastruktur. www.iis.se (2013-10-27)
- Giddens, Anthony (1984) *The constitution of society. Outline of the theory of structuration*. Berkeley: Blackwell Publishing.
- Goffman, Erving (1974) *Frame analysis. An essay on the organization of experience*. New York: Harper & Row.
- Greggas Bäckström, Anna (2011) "Ja bare skriver som e later": En studie av en grupp Närpesungdomars skriftpraktiker på dialekt med fokus på sms. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet.
- Gumbrecht, Michelle & Bonnie A Nardi, Diane Schiano, Luke Swartz (2004) Why we blog. *Communications of the ACM*. 12/2004. 41–46.
- Hymes, Dell (1972) "Models of interaction of language and social life". John Gumperz & Dell Hymes (red.) *Directions in Sociolinguistics: The ethnography of communication*. New York: Wiley. 35–71.
- Hård af Segerstad, Ylva & Hashemi Sylvana Sofkova (2005) "Skrivandet, nya media och skrivstöd hos grundskoleelever". *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, nr. 1–2 2005. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet. 119–134.
- Hård af Segerstad, Ylva (2002) *Use and adaptation of written language to the conditions of computer-mediated communication*. Göteborg: Department of Linguistics Göteborg University.
- Johansen, Ronny (2014) "Sekvensiering og emneinnledninger i norske ungdommers chattesamtaler". *Tionde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Genre. Stockholm 18–19 oktober 2012. Texter om svenska med didaktisk inriktning Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning*. Judith-Ann Chrystal, Maria Lim Falk, Christina Hedman, Olle Josephson, Magnus Öhrn (red.). Stockholm: Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet. 79–92.
- Johnson, Kaye & Bichard & Wong (2007) "Every blog has its day: Politically-interested Internet users' perceptions of blog credibility". *Journal of Computer-Mediated Communication* 13(1), article 6. <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/johnson.html> (2014-03-07).
- Karlsson, Anna-Malin (2011) "Online Outdoor: Technological, Discursive and Tex-

- tual Transformations of the Activity of Skating”. *Human IT. Tidskrift för studier av it ur ett humanperspektiv* 11:1. 103–138.
- Karlsson, Anna-Malin (1998) “‘Genre’ instead of ‘variety’? Suggestions for a different understanding of young (and middle aged) verbal interaction.” *Jugendsprache – langue des Jeunes – young people’s language. Soziolinguistische und linguistische perspektiven*. Jannis Androutopoulos & Arno Scholz (red.) *VarioLingua* 7. Frankfurt: Peter Lang Publishing Group.
- Karlsson, Anna-Malin (1997) “Skrivet ungdomsspråk, finns det? Om datorchatt och internauter”. *Ungdomsspråk i Norden. Föredrag från ett forskarsymposium*. Stockholm.
- Kotsinas, Ulla-Britt (1994) *Ungdomsspråk*. Uppsala: Ord och Stil. Hallgren & Fallgren.
- Labov, William (1982) “Speech actions and reactions in personal narrative”. D. Tannen (red.) *Analyzing discourse: Text and talk* (GURT 1981). Washington D.C. 219–247.
- Labov, William (1972) “The Transformation of experience in narrative syntax”. *Language in the inner city*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 219–247.
- Labov, William & Joshua Waletzky (1967) “Narrative analysis. Oral versions of personal experience”. J. Helm (red.) *Essays on verbal and visual arts. Proceedings of the 1966 annual spring meeting of the American ethnological society*. Seattle/London: American Ethnological Society. 12–44.
- Lagerholm, Per (2008) *Stilistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Laursen, Ditte (2006) *Det mobile samtalerum. Unges kommunikations- og samværsformer via mobiltelefonen*. <http://www.dittelaursen.dk/>. (2013-11-30).
- Lave, Jean & Wenger, Etienne (1991) *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levinson, Stephen C. (1979) “Activity types and language”. *Linguistics* 17. Nytryckt
- Talk at work. Interaction in institutional settings*. Paul Drew & John Heritage (red.) (1992) Cambridge: Cambridge University Press. 356–399.
- Linell, Per (2011) ”Samtalskulturer: Kommunikativa verksamhetstyper i samhället”. *Studies in Language and Culture* 18. Linköping: Linköpings universitet.
- Mandler, Jean M, m.fl. (1980) Cross-cultural invariance in story recall. *Child development* 51. 19–26.
- Martin, J.R. (1999) “Modelling context. A crooked path of progress in contextual linguistics”. Ghadessy Mohsen (red.) *Text and context in functional linguistics*. Philadelphia: John Benjamins. 26–61.
- Martin, J.R. & David Rose (2008) *Genre relations. Mapping culture*. London: Equinox.

- Nygren, Stattin, Våge (2005) *Bloggtider*. Mediestudier. Visby: Sellin & Partner.
- Persson Thunqvist, Daniel (2003) *Samtal för arbete: kommunikativa verksamheter i kommunala ungdomsprojekt*. Linköping: Linköping Studies in Arts and Science.
- Polanyi, Livia (1982) "Literary complexity in everyday storytelling". D. Tannen (red.) *Spoken and written language. Exploring orality and literacy*. Norwood, N.J: (xxx forlag). 155–170.
- Prensky, Marc (2001) *Digital natives, digital immigrants*. On the Horizon. MCB University Press, Vol. 9 No. 5. 6 s.
- Propp, Vladimir (1968) [1926, 1928]: *Morphology of the folktale*. Austin, Texas: University of Texas Press.
- Quasthoff, Uta M. (1980) *Erzählen in Gesprächen: Linguistische Untersuchungen zu Strukturen und Funktionen am Beispiel einer Kommunikationsform des Alltags*. Tübingen: Narr.
- Quist, Pia (2005) *Stilistiske praksisser i storbyens heterogene skole. En etnografisk og sociolinguistisk undersøgelse af sproglig variation*. Nordisk Forskningsinstitut, Afdeling for Dialektforskning. København: Københavns Universitet.
- Sarangi, Srikant (2000) "Activity types, discourse types and interactional hybridity: the case of generic counseling". *Discourse and social life*. Srikant Sarangi & Malcolm Coulthard (red.). Harlow: Longman.
- Scott Sørensen, Anne (2009) "Social media and personal blogging: Textures, routes and patterns" *MedieKultur*, vol 47. 66–78.
- Scott Sørensen, Anne (2012) "Facebook: selvfremsstilling, small-talk og social regulering" *MedieKultur*, vol 28, nr. 52. 132–152.
- Sjöberg, Jeanette (2010) *Chatt som umgängesform. Unga skapar nätgemenskap*. Stockholm: Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, Stockholms universitet.
- Sundgren, Eva (2002) "Återbesök i Eskilstuna. En undersökning av morfologisk variation och förändring i nutida talspråk". *Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk* 56. Uppsala. Institutionen för nordiska språk. Uppsala universitet.
- Svahn, Margareta (2003) "Dialektbegreppet". *Nordisk dialektologi*. Gunnstein Akselberg, Anne Marit Bødal & Helge Sandøy (red.). Oslo: Novus.
- Sveningsson, Malin (2001) *Creating a sense of community. Experiences from a Swedish Web Chat*. Linköping: Linköping Studies in Arts and Science.
- Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: (xxx forlag).
- Tremayne, Mark (2006) *Blogging, Citizenship and the future of Media*. London: Routledge.

- Tække, Jesper (2010) "Facebook – et netværk i fællesskabet". *MedieKultur*, vol 49. 123–136
- Wenger, Etienne (1998) *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wodak, Ruth (1986) "Tales from the Vienna woods. Sociolinguistic and psycholinguistic considerations on narrative analysis". *Poetics* 15. 153–182.
- Young, Katharine (1982) "Edgework: Frame and boundary in the phenomenology of narrative communication". *Semiotica* 41. 277–315.
- Örnberg Berglund, Therese (2009) *Making sense digitally. Conversational coherence in online and mixed-mode contexts*. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet.